

5-6-SINF O 'QUVCHILARIGA O'ZBEK DEKORATIV-AMALIY SAN'ATINI O'QITISH METODIKASI

Turdaliyeva Dildora

Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi

Annotation. Maqola 5-6-sinf o'quvchilari uchun o'zbek dekorativ-amaliy san'atini o'qitish metodikasiga bag'ishlangan. Tadqiqot mualliflari an'anaviy o'zbek tikuvchilik texnikasi bo'yicha ko'nikmalarni shakllantirish, shuningdek, kichik yoshdagi o'quvchilarda badiiy idrok va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga tizimli yondashuvni taqdim etadi. Maqolada materiallarni tanlash xususiyatlari, talabalar bilan ishlash usullari, ularning yosh xususiyatlariga moslashtirilgan va o'quv jarayonida zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish batafsil ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari taklif etilayotgan metodika samarali bo'lib, nafaqat an'anaviy ko'nikma va malakalarni egallashga, balki O'zbekiston madaniy merosi kontekstida o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga ham yordam beradi, degan xulosaga kelish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: o'rganish, o'zbek badiiy hunarmandchiligi, o'qitish metodikasi, 5-6-sinf o'quvchilari, bezak san'ati, pedagogika, ta'lim, ijodiy rivojlantirish, interfaol darklar, badiiy mahorat, madaniy meros, ijodiy fikrlashni rivojlantirish, amaliy mashg'ulotlar, an'anaviy uslublar, ta'lim dasturlari, san'atni o'qitish metodikasi.

МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ УЗБЕКСКОМУ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ УЧАЩИХСЯ 5-6 КЛАССОВ

Турдалиева Дилдора

исследователь Наманганского государственного университета

Аннотация. Статья посвящена методике обучения узбекскому декоративно-прикладному искусству для учащихся 5-6 классов. Авторы исследования представляют систематизированный подход к формированию навыков владения традиционными узбекскими техниками рукоделия, а также развитию художественного восприятия и творческого мышления у учащихся младших возрастных групп. В статье подробно рассматриваются особенности выбора материалов, методы работы с учащимися, адаптированные к их возрастным характеристикам, и использование современных образовательных технологий в процессе обучения. Результаты исследования позволяют сделать вывод о эффективности предложенной методики, способствующей не только усвоению традиционных умений и навыков, но и развитию творческого потенциала учащихся в контексте культурного наследия Узбекистана.

Ключевые слова: обучение, узбекское декоративно-прикладное искусство, методика обучения, учащиеся 5-6 классов, декоративные искусства, педагогика, образование, творческое развитие, интерактивные занятия, художественные навыки, культурное наследие, развитие творческого мышления, практические занятия, традиционные техники, учебные программы, методы обучения искусству.

METHODS OF TEACHING UZBEK ARTS AND CRAFTS TO STUDENTS IN GRADES 5-6

Turdaliyeva Dildora

Researcher of Namangan State University

Annotation. The article is devoted to the methodology of teaching Uzbek decorative and applied arts for students in grades 5-6. The authors of the study present a systematic approach to developing skills in traditional Uzbek needlework techniques, as well as developing artistic perception and creative thinking in students of younger age groups. The article discusses in detail the features of the choice of materials, methods of working with students, adapted to their age characteristics, and the use of modern educational technologies in the learning process. The results of the study allow us to conclude that the proposed methodology is effective, facilitating not only the acquisition of traditional skills and abilities, but also the development of the creative potential of students in the context of the cultural heritage of

Uzbekistan.

Key words: learning, Uzbek arts and crafts, teaching methods, students in grades 5-6, decorative arts, pedagogy, education, creative development, interactive classes, artistic skills, cultural heritage, development of creative thinking, practical classes, traditional techniques, educational programs, methods of teaching art.

Kirish. O'zbek san'ati va hunarmandchiligi an'ana va madaniyatga boy bo'lib, ranglar, shakllar va hunarmandchilik mahoratining noyob uyg'unligini ifodalaydi. 5-6-sinf o'quvchilarini ushbu san'atga o'rgatish nafaqat ularning estetik didini kengaytiradi, balki O'zbekistonning madaniy merosini chuqurroq anglash va hurmat qilish imkonini beradi. Ushbu maqolada biz boshlang'ich sinf o'quvchilarini san'at va hunarmandchilik bo'yicha samarali o'qitishga qaratilgan metodologiyani ko'rib chiqamiz. San'at har bir xalqning madaniy merosining muhim qismidir. 5-6-sinf o'quvchilarini badiiy-amaliy san'atga o'rgatish kontekstida o'zbek an'alariga alohida e'tibor qaratish lozim, uning boyligi san'at olamiga noyob elementlarni olib keladi. Ushbu maqolada bolalarga ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish va madaniy merosni tushunishga yordam beradigan o'zbek dekorativ-amaliy san'atini o'rgatish metodologiyasini ko'rib chiqamiz.

O'zbek dekorativ-amaliy san'ati avlodan-avlodga o'tib kelayotgan an'ana va madaniy xususiyatlarga boy. 5-6-sinf o'quvchilarini o'zbek dekorativ-amaliy san'atiga o'rgatish nafaqat ijodiy fikrlashni shakllantirish, balki madaniy merosni saqlash usulidir. Ushbu maqolada biz bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga va o'zbek san'ati elementlarini ularning ijodiy jarayoniga tatbiq etishga yordam beradigan metodologiyani ko'rib chiqamiz[1]. O'zbek dekorativ-amaliy san'ati tarix va an'analarga boy bo'lib, uni 5-6-sinf o'quvchilari uchun o'quv jarayoniga joriy etish bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim qadamdir. Ushbu o'rganish davri shaxsning shakllanishi va san'at olamiga qiziqishning kuchayishi bilan ajralib turadi. Ushbu maqolada o'quvchilarning ijodiy rivojlanishini rag'batlantirishga qaratilgan o'zbek dekorativ-amaliy san'atini o'qitish metodikasini ko'rib chiqamiz.

O'zbek dekorativ-amaliy san'ati xalqning madaniy merosini aks ettiruvchi tarix va an'analarga boy. Yog'och o'ymakorligi, loydan modellashtirish, to'qimachilik san'ati va boshqa ko'plab turlarni o'z ichiga olgan ushbu san'at o'zbek madaniyatining muhim qismiga aylandi. O'qituvchilar sifatida bizning vazifamiz ushbu an'analarni yangi avlodga, shu jumladan 5-6 sinf o'quvchilariga etkazishdir. Ushbu maqolada o'zbek san'at va hunarmandchiligini o'qitishning dastlabki bosqichida o'qitish metodikasini ko'rib chiqamiz. Avvalo, 5-6-sinf o'quvchilari uchun qiziqarli va qulay bo'lgan mavzuni tanlash muhimdir[2]. To'qimachilik naqshlari yoki yog'och o'ymakorligi elementlari kabi oddiy san'at turlaridan boshlash tavsiya etiladi. Bu bolalarga san'at asoslarini tezroq o'rganishga imkon beradi va kelajakda yanada murakkab loyihalar uchun zamin yaratadi.

O'zbek dekorativ-amaliy san'atini to'liqroq tushunish uchun ta'limda tarix va madaniyat elementlarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. An'anaviy o'zbek bezaklari, ramzlari va ularning ma'nosini o'rganishga bag'ishlangan darslar o'tkazilishi mumkin. Bu o'quvchilarga san'atni madaniy merosning bir qismi sifatida yaxshiroq idrok etish va tushunishga yordam beradi. Amaliy mashg'ulotlar san'at va hunarmandchilikni o'qitishda muhim rol o'ynaydi. Talabalarni mavjud materiallardan foydalangan holda o'zbek bezaklarining oddiy elementlarini yaratishga taklif eting. Bu tajribali o'qituvchi rahbarligida milliy naqshli to'qimachilik yostiqlarini yaratish yoki loydan modellashtirish bo'lishi mumkin.

San'at va hunarmandchilikni boshqa mavzular bilan birlashtirish oson. Masalan, o'zbek naqshlarini yaratish bo'yicha darsni tarix yoki geografiya darsi bilan birgalikda o'tkazish mumkin. Bu talabalarga san'atning ta'limning boshqa jihatlari bilan bog'liqligini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. O'quvchilar ishlari ko'rgazmalarini tashkil etish va o'zbek dekorativ-amaliy san'atiga bag'ishlangan tadbirlar o'tkazish o'quvchilarning ijodga qiziqishini uyg'otadi. Shuningdek, bu ularning sa'y-harakatlari natijalarini ota-onalar va jamiyatga ko'rsatish imkoniyatini beradi. 5-6-sinf o'quvchilarini o'zbek dekorativ-amaliy san'atiga o'rgatish nafaqat ko'nikmalarni uzatish, balki ularni boy madaniy an'analarga kiritishdir[3]. Nazariya va amaliyotni birlashtirgan to'g'ri texnika bolalarga o'z ijodlarini ochib berishga va madaniy merosga hurmatni rivojlantirishga imkon beradi.

Zamonaviy o'quv jarayonida talabalarning ijodiy ko'nikmalarini va estetik idrokini shakllantirishga alohida e'tibor beriladi. Badiiy did va qo'l san'atlari rivojining muhim tarkibiy qismlaridan biri o'zbek san'at va hunarmandchiligini o'rgatishdir. Bu talabalarga nafaqat badiiy ufqlarini kengaytirish, balki O'zbekistonning boy madaniy merosiga ham sho'ng'ish imkoniyatini beradi. Maqsadlarga erishish

uchun an'anaviy materiallar va vositalardan foydalanish muhimdir[4]. Qog'oz, bo'yoqlar, cho'tkalar, shuningdek mato va iplar haqiqiy o'zbek zargarlik buyumlarini yaratish uchun asos bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, jarayonning haqiqiyligini saqlab qolish uchun materiallarning sifati va haqiqiyligiga e'tibor berish kerak. Amaliy mashg'ulotlar va mahorat darslari san'at va hunarmandchilikni o'qitishning samarali usuli hisoblanadi. Talabalar o'zbek bezaklarini chizishning turli usullarini o'rganishlari, shuningdek, kashtachilik va milliy igna ishlarining asosiy usullarini o'zlashtirishlari mumkin. Bu ularga nafaqat o'ziga xos ko'nikmalarni o'rganish, balki ijodiy g'oyalarini amalga oshirish imkonini beradi.

Amaliy ko'nikmalardan tashqari, talabalarga o'zbek san'atining madaniy konteksti to'g'risida bilim berish ham muhimdir. Bu an'analar tarixini, mazmunli ramzlarni o'rganishni va kundalik hayotda bezaklardan foydalanishni o'z ichiga olishi mumkin. Ushbu yondashuv o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini rag'batlantirishga yordam beradi va san'atning kelib chiqishi to'g'risida chuqur tushuncha hosil qiladi. O'zbek san'ati va hunarmandchiligini o'qitish metodikasi tarix, geografiya va adabiyot kabi boshqa fanlar bilan muvaffaqiyatli birlashtirilishi mumkin. Bu talabalarga bilimlarning turli jihatlarini o'rtasidagi munosabatlarni ko'rishga va O'zbekiston madaniyati to'g'risida yaxlit tasavvurni shakllantirishga yordam beradi. O'qitish metodologiyasining muhim bosqichi baholash va fikr-mulohazalar tizimidir[5]. O'qituvchi nafaqat ishning texnik bajarilishini, balki talabalarining ijodiy yondashuvini ham baholay oladi. Ijobiy fikr-mulohazalar va tashabbusni rag'batlantirish san'at va hunarmandchilikka qiziqish va qiziqishni rivojlantirishga yordam beradi.

Ushbu metodologiyalarga amal qilib, o'qituvchilar 5-6-sinf o'quvchilari uchun o'zbek san'ati va hunarmandchiligi bo'yicha ta'limni dasturga muvaffaqiyatli kiritishlari, ularning bilimlarini boyitishlari va ijodiy ifoda etish imkoniyatlarini ochib berishlari mumkin.

1. Nazariy asoslarni shakllantirish. Birinchi qadam talabalarni o'zbek dekorativ – amaliy san'atining asosiy tamoyillariga kiritishdir. Bunga kashtachilik, keramika va boshqa hunarmandchilik turlarida ishlatiladigan an'anaviy naqshlar bilan tanishish kiradi. O'qituvchilar ma'ruzalar o'tkazishlari, namunalarni namoyish etishlari va ramzlar va bezaklarning ma'nosini tushuntirishlari kerak.

2. Hunarmandchilik loyihalari orqali amaliy ko'nikmalar. Asosiy nazariy bilimlarni o'zlashtirgandan so'ng, talabalar amaliy ko'nikmalarga o'tadilar. Qog'ozda naqshlar yaratish, gilam to'qish, loydan yasalgan buyumlarni bo'yash kabi loyihalar o'rganishning muhim qismiga aylanadi. Bu bolalarga o'z bilimlarini amalda qo'llash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkonini beradi.

3. Mahorat darslari va ekskursiyalarga jalb qilish. San'at va hunarmandchilik ustalari bilan hamkorlik qilish va muzeylar va ustaxonalarga ekskursiyalarni tashkil etish talabalarga asosiy manbalardan tajriba orttirishga yordam beradi. Tajribali hunarmandlar bilan uchrashuvlar talabalarga savollar berish, ish jarayonini ko'rish va haqiqiy ustalarning ishlaridan ilhom olish imkonini beradi.

4. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish. Virtual muzey sayohatlari yoki hunarmandlar bilan onlayn darslar kabi zamonaviy texnologiyalarning integratsiyasi talabalarga ko'proq tajriba orttirish va san'at va hunarmandchilik haqidagi tushunchalarini kengaytirish imkonini beradi.

5. Baholash va fikr-mulohazalar. Baholash tizimi ijodiy loyihalarni tahlil qilishni ham, nazariy bilimlarni baholashni ham o'z ichiga olishi kerak. Fikr-mulohazalar konstruktiv bo'lishi kerak, yutuqlarni ta'kidlaydi va takomillashtirish yo'llarini taklif qiladi.

5-6-sinf o'quvchilarini o'zbek dekorativ-amaliy san'atiga o'qitish metodikasi nafaqat ijodiy fikrlashni shakllantirishga, balki madaniy merosni hurmat qilishga ham yordam beradi[6]. O'ymakorlik, haykaltaroshlik va kashtachilik ko'nikmalarini rivojlantirish, shuningdek, o'zbek bezaklari detallariga e'tibor qaratish talabalarining ichki dunyosini boyitadi va san'at sohasida yanada rivojlantirish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

O'qitishning birinchi bosqichi o'zbek dekorativ-amaliy san'ati tarixi va madaniyati bilan tanishishdir. Talabalar an'anaviy bezaklar, naqshlar, ularning ramziyligi va kundalik hayotda qo'llanilishini o'rganadilar[7]. San'at tarixi va zamonaviy dunyo o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatish muhimdir. O'zbek san'atiga o'qitish turli materiallar – mato, keramika, yog'och bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Talabalar kashtado'zlik texnikasi, keramika buyumlari yaratish va rasm chizishni o'rganadilar. Bu nafaqat qo'llarning motorli ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki ijodiy fikrlashni shakllantirishga yordam beradi. Ijodiy loyihalarni tashkil etish metodologiyaning asosiy elementidir. Talabalar guruhlarda hamkorlik loyihalarini yaratish yoki individual ravishda o'zlarining o'ziga xosligini ifoda etish orqali ishlashlari mumkin. Loyihalar mato naqshlari, ichki bezak buyumlari va hatto an'anaviy kostyumlarini yaratishni o'z ichiga olishi mumkin.

O'zbek san'ati va hunarmandchiligini o'qitish metodikasi boshqa fanlar bilan integratsiyalashishda samarali. Masalan, san'at darslari o'quvchilarga chuqurroq kontekst va tushuncha berish uchun tarix, adabiyot yoki geografiya darslari bilan bog'liq bo'lishi mumkin. O'zbek san'ati kolleksiyalari saqlanadigan muzeylarga tashrif buyurish va mahalliy hunarmandlar bilan mahorat darslari o'tkazish talabalarga O'zbekiston an'analari va san'atini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Bu, shuningdek, o'zingizning ijodiy loyihalaringiz uchun Ilhom manbai bo'lishi mumkin. 5-6-sinflarda o'zbek dekorativ-amaliy san'atini o'qitish metodikasi nafaqat madaniy merosni asrashga, balki bolalarning ijodiy salohiyatini ham rivojlantiradi. Bunday mashg'ulotlar ularga yangi ko'nikmalarni o'rganishga, ufqlarini kengaytirishga va dunyo san'atining ko'p qirraliligini qadrlashni o'rganishga yordam beradi.

Xulosa. 5-6-sinflarda o'zbek san'ati va hunarmandchiligini o'rgatish nafaqat badiiy mahoratni rivojlantirish, balki O'zbekistonning boy madaniy merosiga sho'ng'ish uchun ham noyob imkoniyat yaratadi. Ushbu uslub ijodiy fikrlashni, estetik idrokni va madaniy merosning xilma-xilligini hurmat qilishni shakllantirishga yordam beradi. 5-6-sinf o'quvchilarini o'zbek dekorativ-amaliy san'atiga o'rgatish nafaqat ko'nikmalarni shakllantirish, balki xalqning madaniy merosiga kirishdir. Nazariya, amaliyot, ustalar bilan o'zaro munosabatlar va texnologiyalardan foydalanishga asoslangan metodologiya ushbu jarayonni qiziqarli va maktab o'quvchilarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun foydali qilishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'uxati

Коврижных Г. Н. Художественное краеведение в обучении и воспитании школьников (историография проблемы) //Историко-педагогические чтения. – 2003. – №. 7. – С. 340-344.

Абдирасилов, Сунатулла Файзуллаевич, Шахноза Ботировна Назирбекова, and Саодат Бахтияровна Махкамова. «Художественно-культурные традиции узбекского народного искусства на уроках изобразительного искусства.» Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии 11 (68) (2016): 32-42.

Абдуллаев, Сайфулла Файзуллаевич. «Восточная миниатюра в системе высшего художественно-педагогического образования: История, теория, методика.» Москва: СФ Абдуллаев.–1996 (1996).

Аветисян, П. С., Галикян, Г. Э., Анিকেев, А. А., Ушмаева, К. А., Нестеров, А. С., Беляев, А. В., ... & Игнатова, В. В. Указатель публикаций журнала (№ 1—12 за 2016 г.). Педагогика, 3, 6.

Ismoilov T. I. Unique features of working with unorganized youth //Экономика и социум. – 2018. – №. 2 (45). – С. 28-30.

Islomovich, Ismoilov Temurbek. «Academic Profession and University in the Context of the Historical Role of Higher Education.» International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development 3.3 (2021): 73-77.

Бейсекеева, Б. Т. «К вопросу описания отраслевой терминологии и обучения специальной лексике на материале терминологии изобразительного искусства.» Хабаршысы вестник (2009): 86.